

УДК 378.1:355

DOI: <https://doi.org/10.32820/2074-8922-2021-71-30-38>

**РОЛЬ ПОЛІТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПІДГОТОВЦІ
КУРСАНТІВ ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ
У ПРОЦЕСІ ІНТЕГРАЦІЇ ДО БЛОКУ НАТО**

© Куруч А.В.

Національна Академія Національної гвардії України

Інформація про автора

Куруч Анна Володимирівна: ORCID 0000-001-8310-6836; Anutakuruch@ukr.net; викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, Національна Академія Національної гвардії України, пл. Захисників України 3, м. Харків, 61000, Україна.

У статті розглянуто умови формування політичної компетентності курсантів вищих військових навчальних закладів України. Розглянуто необхідність посилення гуманітарної підготовки, зокрема політичного спрямування, а також необхідність освоєння напрямку цивільно-військового співробітництва. Детально розглянуто типовий базисний план стандартів військової освіти країн-членів НАТО. Розглянуто умови реформування вищої освіти в Україні, а також наслідки несформованої політичної компетентності в суспільстві, серед яких відсутність національної єдності, політичне протистояння на основі ідеологічних та соціально-економічних розбіжностей; відсутність правової культури та правовий нігілізм громадян; етнонаціональні та соціальні проблеми в суспільстві, які можна пояснити політичною необізнаністю. Розглянуто діяльність міжнародної асоціації військової педагогіки, та її роль у підготовці військових фахівців. Охарактеризовано необхідність посилення гуманітарної підготовки у вищих військових закладах, як базис до навчання, що відповідає стандартам країн-членів НАТО. Проаналізовано основні нормативні документи, в яких прописаний курс співпраці України та НАТО. Зроблено висновок, що в світі політична компетентність майбутнього офіцера є не менш важливою, ніж його військова компетентність, бо за певних умов дозволяє запобігти військовим конфліктам і уникнути людських жертв. Також успішний досвід процесів формування політичної компетентності в майбутніх офіцерів у зарубіжних країнах набуває важливого практичного значення в процесі професійного навчання у вищих військових навчальних закладах України. Зроблено висновок, що політичний простір безперервно змінюється, розвиток інформаційно-комунікативних технологій породжує неконтрольований або спеціально упереджений інформаційний потік новин, і несформована політична компетентність є загрозою національній безпеці країни. Також наголошено на тому, що мотиваційна складова щодо формування політичної компетентності в майбутніх офіцерів частково залежить від прагнення самої людини до саморозвитку та самовдосконалення.

Ключові слова: політична компетентність, НАТО, військова освіта, реформування військової освіти, інформаційна війна, військові кадри

A. Kuruch "The Role of Political Competence in Training Cadets at Higher Military Education Institutions during the Integration Process into NATO"

The article considers the conditions for the formation of political competence of cadets of higher military education institutions of Ukraine. The necessity of strengthening humanitarian training, in particular political orientation, as well as the necessity of mastering the direction of civil-military cooperation is considered. The standard basic plan, standards of military education of NATO member countries are analyzed in detail. The conditions for reforming higher education in Ukraine are considered. The article also dwells upon consequences of unformed political competence in society, including the lack of national unity and the existing political confrontation based on ideological and socio-economic differences; lack of legal culture and legal nihilism of citizens; ethno-national and social problems in society stemming from political ignorance. The activity of the International Association of Military Pedagogy and its role in the training of military specialists are considered. The need to strengthen humanitarian training in higher military institutions is described as a basis for training that meets the standards of NATO member countries. The main normative documents in which the course of cooperation between Ukraine and NATO is prescribed are analyzed. It is concluded that in the world the political competence of a future officer is no less important than their military competence, because under certain conditions it allows preventing military conflict and

avoiding human casualties. Also, the successful experience of the processes of formation of political competence in future officers in foreign countries acquires important practical significance in the process of vocational training in higher military education institutions of Ukraine. It is concluded that the political space is constantly changing, the development of information and communication technologies generates an uncontrolled or specifically biased information flow of news, and therefore unformed political competence is a threat to national security. It is also emphasized that the motivational component for the formation of political competence in future officers depends in part on the desire of the person for self-development and self-improvement.

Keywords: political competence, NATO, military education, military education reform, information warfare, military personnel.

Актуальність дослідження і постановка проблеми. Багатополарність сучасного світу, постійні загрози воєнних конфліктів, локальні війни та постійна напруга на міжнародній арені вимагають від держав удосконалення та підтримки бойової готовності армії. Україна не є винятком. Бойові дії на Сході загартували наших військових, окрім спеціальної бойової та технічної підготовки, в українських військових ЗВО існує гостра необхідність у вдосконаленні гуманітарної підготовки, передусім формування політичної компетентності. Одним із важливих пріоритетів стає узгодження дій щодо професійної підготовки майбутніх офіцерів зі стандартами країн, що входять до блоку НАТО. Актуальним є також досвід інших країн, що змогли створити потужні збройні сили.

У сучасному світі актуальності набувають нові види війн, зокрема гібридні. Одним із напрямків гібридної війни є інформаційний, головне завдання якого – це маніпулювання людською свідомістю та розповсюдження дискредитуючої інформації; що провокує соціальні, політичні, культурні, расові, релігійні конфлікти та акції непокори; дестабілізує політичні відносини та місце держави на політичній арені; розповсюдження неправдивої інформації серед населення щодо діяльності органів державного управління, підриває моральний дух населення і, як результат, зниження бойового потенціалу та рівня національної безпеки країни; за допомогою дезінформації, постійного «вкидання» потрібних ворогу ідей та думок, через певний час відбувається формування в населення потрібної суспільної думки, і це спонукає населення до раніше визначених запрограмованих противником дій. Війна за свідомість громадян супротивної держави має швидкі та потужні результати. Саме тому підготовка військових кадрів повинна базуватися на формуванні навичок протидії гібридній війні.

Під час навчання доцільно зосередити увагу курсантів на те, що розвиток незалежної України здійснюється в складному зовнішньому середовищі, яке характеризується наявністю загроз та ризиків національним інтересам України. Сьогодні існує багато потенційних загроз та ризиків, особливого значення набувають сучасні засоби маніпуляції суспільною свідомістю, особливості ведення інформаційної війни проти держави. Україна під час інтеграції до Північноатлантичного Альянсу повинна проводити виважену, науково обґрунтовану політику національної безпеки, застосовуючи інформаційні, політичні, економічні, воєнно-політичні та інші сили і засоби. У зв'язку з цим важливого значення набуває вивчення у закладах вищої військової освіти особливостей інформаційної війни з метою дискредитації як усієї країни, так і окремих її соціальних інститутів, враховуючи сучасні світові реалії щодо засобів ведення війни. Бойові дії вже не є першочерговою задачею загарбників, важливим сьогодні є війна за свідомість громадян, адже суспільство зможе зруйнувати країну самостійно, варто лише завчасно дати йому «правильні» ідеї, саме тому в системі забезпечення національної безпеки України протидія інформаційній війні має бути одним із пріоритетних напрямків. Тож сьогодні стають актуальними вміння та навички користування інформацією, а також навички, які допоможуть виявити технології впливу на свідомість людини з метою самозахисту та захисту суверенітету і незалежності держави.

На думку науковця В. Носова, інформаційна війна, як і будь-яке явище, має свої характерні риси, що відрізняють її від звичайної війни. До них відносяться:

- відсутність видимих фізичних руйнувань, через що оборонна реакція країни може бути запізною;

- засоби ведення інформаційної війни є майже непередбачуваними та постійно

змінюються в оперативному плані, тому варіанти протидії таким засобам мають спиратися на високий інтелектуальний потенціал, зокрема аналітичні здібності всіх ланок управління країни, що є досить складним в умовах сьогодення;

- під час ведення інформаційної війни не обов'язково відбувається фізичне захоплення людських ресурсів, але встановлюється контроль над їх свідомістю;

- вибірковість за принципом досягнення найбільшого ефекту, тобто інформаційна війна буде результативною, коли досягатиме реального ефекту у впливі на суб'єктів прийняття рішень у країні, щодо якої відбувається атака;

- короткострокова інформаційна війна є малоефективною у випадку слабкої інформаційної інфраструктури країни впливу;

- розуміння правди нівелюється, дискусії зводяться до абсурду, здійснюється саботаж здорового глузду;

- вплив на хід думок супротивника з метою прийняття останнім вигідного для атакуючого рішення [6].

Про значення самої інформації та інформаційної боротьби на державному та міждержавному рівні свідчать факти створення в багатьох країнах спеціальних служб: у США – Агентства національної безпеки (NSA), у Великобританії – Штаб-квартири урядового зв'язку (NGC), УФРН – Німецької служби інформаційної безпеки (BSI) та Агентства національної безпеки Бундесверу, у Канаді – Управління безпеки зв'язку (ASC), у Росії – Федерального агентства урядового зв'язку та інформації при президентів РФ (ФАПСІ) [4].

У зв'язку з цим постає проблема набуття необхідних знань, умінь і навичок, а також оволодіння технологіями для роботи з усе більш зростаючими потоками інформації. Такі навички можна сформувати за допомогою політичної компетентності.

Опанування цього досвіду країн членів НАТО є актуальним як для змістовних, так і для організаційних перетворень у вищій військовій освіті. Це стосується запровадження систем забезпечення якості освіти, педагогічних технологій, що дозволяють ефективно формувати загальні і спеціальні компетентності майбутнього офіцера тощо.

У цьому контексті є надзвичайно важливою діяльність Міжнародної асоціації військової педагогіки, яка була заснована в 2005

році як послідовник Європейського військового педагогічного форуму. Ця організація є незалежним об'єднанням військових професіоналів, дослідження яких спрямовані на освіту та навчання у військовій сфері.

Головним завданням цієї організації є поширення інформації, яка допоможе професійним військовим навчальним закладам, а також популяризації обговорення та розвитку теорії військової педагогіки. Асоціація досягає своїх цілей шляхом просування досліджень, публікацій та обміну інформацією між її членами [7].

Міжнародна асоціація військової педагогіки встановлює контакти між військовими навчальними закладами, а також між національними і міжнародними організаціями. Діяльність цієї організації позитивно впливає на розвиток військової педагогіки. Наведемо приклади ВВНЗ зарубіжних країн, які є членами цієї асоціації:

– Австрія: Національна академія оборони;

– Балтійські держави: Балтійський оборонний коледж;

– Данія: Королівський датський оборонний коледж;

– Німеччина: Університет Бундесвера (Мюнхен);

– Норвегія: Коледж університету оборони Норвегії;

– Румунія: Національний університет оборони;

– Сполучене Королівство Великої Британії та Ірландії: Відділ освітніх та навчальних послуг (Британська армія)

– Фінляндія: Національний університет оборони;

– Хорватія: Хорватська академія оборони;

– Швейцарія: Коледж збройних сил;

– Швеція: Шведське національне оборонне училище;

– Ізраїль: Коледж командування і генштабу, Тактичний командний коледж та інші [7].

Під час реформування військової освіти в Україні військові навчальні заклади будуть забезпечені сучасними і перспективними зразками озброєння та військової техніки, тренажерами та навчально-тренувальними комплексами [10]. Разом із тим, важливою складовою цієї системи є гуманітарна підготовка, яка передбачає формування низки спеціальних компетентностей, однією з яких є політична компетентність.

Слід зазначити, що в сучасних умовах підготовка військовослужбовців усіх рівнів планується з урахуванням можливості виконання завдань у межах ООС на сході України із застосуванням досвіду НАТО. Таким чином, результатом навчання у військовому ЗВО має бути випускник, який зможе почати виконання обов'язків у найкоротший термін після розподілення до військового підрозділу та володіти визначеним набором компетентностей [11]. Підкреслимо, що Уряд України проголосив та законодавчо затвердив пріоритетність членства в НАТО та Євроінтеграцію країни як стратегічний курс нашої держави. Для цього було внесено відповідні зміни до Закону України «Про основи внутрішньої й зовнішньої політики» від 23 грудня 2014 року № 35-VIII [8] та Закону України «Про основи національної безпеки» від 23 грудня 2014 року [9].

Ці документи передбачають, що зараз однією з основ зовнішньої політики є поглиблення співпраці України з НАТО з метою отримання членства в організації.

Аналіз досліджень та публікацій. Реформування військової освіти та співпраця з НАТО все частіше стає предметом наукових досліджень. Економічні та політичні аспекти цього процесу розглядали В. Бадрак [1], А. Березний [2]. Різні аспекти співробітництва України з Альянсом, вплив на них із боку Польщі висвітлено в працях В. Борохвостова [3]. Дослідники Д. Варга [4] та Л. Голопатюк [5] аналізують участь НАТО і України як суб'єктів політичного процесу, в міжнародних відносинах тощо.

Підкреслимо, що процес реформування армії України за стандартами країн членів НАТО вимагає не тільки високоякісного озброєння, а й відповідної високої боєздатності українського війська, яке складається зокрема і з політичної, моральної та інших складових. В умовах глобалізації економіки і політики питання щодо комплексного використання можливостей армії України в інтересах закріплення існуючого у світі статус-кво є також актуальним.

Нові завдання, які стають перед Збройними силами і Національною гвардією України, дають змогу підвищити їхню роль як гнучкого інструмента зовнішньої політики щодо формування сучасної системи безпеки у світі. Тобто армія отримує нові функції в суспільстві. І в цій ситуації формування політичної компетентності військових є необхідною умовою реформування військової освіти.

Серед нових завдань армії є здійснення взаємодії між військовими різних країн для встановлення взаєморозуміння і довіри на загальнолюдському рівні, а також просування демократичних перетворень, відносини між цивільним і військовим секторами суспільства, цивільний контроль над збройними силами [16].

Постановка завдання: метою цієї роботи є обґрунтування необхідності посилення гуманітарної підготовки курсантів ВЗВО за рахунок формування політичної компетентності.

Виклад основного матеріалу. У кожному із ВЗВО існують кафедри, які забезпечують гуманітарну підготовку майбутніх офіцерів. Головне завдання цих кафедр – сформувати під час навчання низку спеціальних компетентностей, які входять до складу освітніх програм навчання майбутніх офіцерів. У цьому контексті доречним буде приклад досвіду Військової академії США у Вест-Пойнті, де з моменту її створення в 1802 році, під час адміністрації президента Томаса Джеферсона, головний акцент було зроблено на навчальні програми з техніки, науки і математики, що призвело до непропорційного відсотка підготовки її випускників у дев'ятнадцятому столітті. Разом із тим, зарубіжні дослідники відзначають, що недостатня кількість гуманітарної підготовки військових призвела до ряду труднощів у армії в майбутньому [15].

Для аналізу перспектив реформування військової освіти в Україні було використано типовий базисний навчальний план, розроблений групою військових педагогів із 11 країн. Цей документ є базовим для країн-партнерів НАТО, серед яких зараз і є Україна. Він сприяє розумінню змісту військової освіти у військових навчальних закладах країн-членів НАТО. Документ було розроблено для подальшого підвищення професіоналізму в арміях країн-партнерів НАТО. У цьому контексті доречно навести точку зору Дж. Ллойт Йєро про те, що в професійній армії центральне місце посідає формування певних компетентностей [14].

Програма Типового базового навчального плану підготовки командного складу в системі спеціальної військової освіти є значним досягненням, яке розглядається як основа реформування військової освіти України. Цей документ складається з трьох частин, які відповідають трьом етапам підготовки військових: «Сержантський склад»,

«Молодший офіцерський склад», «Середній офіцерський склад». Кожний етап у свою чергу складається із трьох великих розділів: «Професія кадрового військового», «Командування, командні навички та етика», «Оборонні дослідження та проблеми забезпечення безпеки» [17].

Особливу увагу розробники цього документу приділяють другому розділу «Командування, командні навички та етика».

Він присвячений ключовим складовим командних якостей і, що важливо, питанням етики, які є базисом військової професії основою ведення воєнних дій. У всіх трьох частинах підготовки особового складу приділено увагу політичному навчанню. Зокрема в блоці навчальних занять для сержантського складу політичному компоненту приділена увага в низці змістовних модулів (табл. 1.1).

Таблиця 1.1.

Блоки змістовних модулів, які формують політичну компетентність сержантського складу

Назва модулю	Результати навчання
Блок модулів 2.1.2 Правові та моральні основи професійної військової етики	Уміння пояснити значення присяги та відповідальність за її дотримання. Спроможність розуміти відчуття боргу перед громадянами своєї країни, що базується на моральності
Блок модулів 3.2 Моделі комунікації	Здатність до критичного мислення Здатність до комунікації з неосвіченою категорією населення. Спроможність розуміти роль ЗМІ, соціальних медіа та Інтернету. Здатність виявляти маніпулятивні технології
Блок модулів 3.2.2 Взаємодія з муніципальними органами та суспільством	Вміння формувати відношення до ЗМІ як до фактору успіху під час виконання поставлених завдань
Блок модулів 3.4.1 Теорія міжнародних відносин і основні поняття	Спроможність розуміти сучасний світовий устрій та політичну ситуацію в світі. уміння описати структуру національної безпеки
Блок модулів 3.4.4 Сучасні проблеми світової політики	Здатність до розуміння світових політичних подій. Спроможність розуміти проблем і перспектив розвитку світу
Блок модулів 3.4.5 Політична економія та міжнародні відносини	Спроможність розуміти участь військових у політичному процесі
Блок модулів 3.4.7 Глобалізація та міжнародний розвиток	Спроможність розуміти наслідки глобалізації та концепції глобального управління. Здатність розуміти динаміку міжнародних конфліктів, та шляхів їх урегулювання

Аналізуючи модулі, можна зауважити, що політична компетентність посідає досить вагоме місце у професійній освіті сержантського складу. Це є надзвичайно важливим, адже сьогодні військовослужбовці НАТО можуть брати участь у миротворчих місіях по всьому світу.

Наявність політичної компетентності в сержантському складі, з точки зору керівних структур НАТО, є необхідною складовою їх військової підготовки.

На етапі підготовки молодших офіцерів кількість компонентів, що впливають на формування політичної компетентності, значно збільшується. У табл. 1.2 представлено блок змістовних модулів, які суттєво впливають на формування політичної компетентності в процесі підготовки «Молодшого офіцерського складу».

Проводячи аналогію з навчальними планами вітчизняних ВЗВО, ми можемо зазначити, що їх змістовне наповнення за цією тематикою є значно меншим, а за окремими напрямками взагалі відсутнє. Це додатково посилює актуальність проблематики формування політичної компетентності в курсантів закладів військової освіти.

Аналізуючи підготовку офіцерів «Середнього офіцерського складу» (табл.1.3), варто звернути увагу на те, що результати навчання передбачають не тільки розуміння політичної структури та можливість аналізу політичних подій, а направлені насамперед на розуміння роботи міжурядових і міждержавних організацій, уміння керувати особовим складом у критичних ситуаціях, які є результатами певних політичних подій тощо.

Таблиця 1.2

**Блоки змістовних модулів, які формують політичну компетентність
«Молодшого офіцерського складу»**

Назва модуля	Результати навчання
Блок модулів 2.1.2 Питання моралі при прийнятті військових рішень	Уміння приймати етичні рішення. Розуміння теорії моралі
Блок модулів 2.4.1 Розвиток гуманітарних ідей та діяльність держави	Уміння зробити аналіз нормативно-правових документів. Розуміння ролі гуманітарного права та червоного хреста в міжнародній правовій системі. Здатність робити аналіз основних положень і доктрин Міжнародного гуманітарного права
Блок модулів 3.2.3 Комунікація в умовах кризи	Вміння складати ясні та логічно послідовні повідомлення та заяви. Розуміння стратегії комунікації на тактичному рівні
Блок модулів 3.4.1 Теоретичні основи міжнародних відносин	Розуміння характеру і динаміки міжнародних відносин.
Блок модулів 3.4.4 Міжнародна арена: діючі сили.	Розуміння як функціонує міжнародна система, і як взаємодіють між собою головні її учасники
Блок модулів 3.4.6 Стратегічні та політичні інструменти міжурядових організацій	Спроможність до аналізу можливих загроз від деяких держав та недержавних організацій. Вміння визначити неурядові організації, міжурядові і міжнародні корпоративні інститути, які можуть впливати на політику у світі Розуміння ролі і механізму дії ООН та ОБСЄ
Блок модулів 3.7.5 Проблеми органів місцевого самоуправління, лідери опозиції.	Розуміння цінності громадянського суспільства для збройних сил. Розуміти значення відносин між військовими та політичними структурами як головної сфери взаємодії з суспільством. Спроможність аналізувати роль кадрових офіцерів в відношенні політики та політиків, як основний аспект воєнно-суспільної взаємодії

Таблиця 1.3

**Блоки змістовних модулів, які формують політичну компетентність
«Середнього офіцерського складу»**

Назва модуля	Результати навчання
Блок модулів 1.1 Комплексний підхід: участь представників дипломатії, економіки та цивільних органів	Здатність розуміти роль, яку будуть відігравати урядові відомства у проведенні операції. Уміння визначити, які переваги різні урядові відомства мають у різних видах операцій, при веденні бойових дій за відсутності лінії фронту і в разі керування в ситуації кризи
Блок модулів 1.1.5 Комплексний підхід: участь військових на політичному та стратегічному рівні	Спроможність розуміти цілі і задачі інформаційних операцій. Уміння проводити планування
Блок модулів 2.3.6 Взаємодія командування та політичного керівництва	Розуміння різниці в термінах: провідна країна, інтегровані і паралельні командні структури в багатонаціональних операціях
Блок модулів 3.5.4 Відпрацювання політики національної безпеки	Знання основ адміністративного та цивільного права, пред'явлення претензій, міжнародного права, порядку надання правової допомоги та військової юстиції. Спроможність до критичного мислення. Розуміння процесу вироблення політики національної безпеки
Блок модулів 3.6.1 Військово-цивільні відносини в демократичних країнах	Розуміння того, в якому ступені система Організації Об'єднаних Націй може або не може впливати на національну політику забезпечення безпеки. Спроможність до розуміння основних теорій міжнародних відносин. Розуміння взаємозв'язку між демократичним розвитком і професіоналізмом кадрової армії
Блок модулів 3.6.5 Армія та зміни в суспільстві	Знання особливостей демократичного контролю в силовому секторі. Розуміння ролі, яку військова допомога відіграє в розвитку демократичного контролю силового сектора

Виходячи з викладеного вище, зробимо такі висновки. Таким чином, ми бачимо, що в представленому базисному тематичному навчальному плані формуванню політичної компетентності приділена значна увага на всіх рівнях підготовки. Наголосимо, що відповідно до статутних документів Північно-Атлантичного Альянсу, головна роль НАТО полягає в забезпеченні свободи і безпеки країн-членів із використанням політичних і військових засобів. Зміст цього документу підтверджує нашу точку зору, що в сучасному світі політична компетентність майбутнього офіцера є не менш важливою, ніж його військова компетентність, бо за певних умов дозволяє запобігти військовому конфлікту й уникнути людських жертв тощо. Зазначена теза підтверджується відповідними джерелами. Сьогодні в блоці НАТО нараховується 29 країн-членів. Офіцери цих країн повинні бути обізнані не тільки в рамках правового поля, а й політичного, що є однією із загальноприйнятих норм, адже досить часто офіцери НАТО виступають миротворцями на різних континентах.

Північно-Атлантичний блок дотримується спільних для Альянсу цінностей демократії, індивідуальної свободи, верховенства права та мирного розв'язання суперечок і підтримує ці цінності в усьому євроатлантичному регіоні. Саме тому питання політичної компетентності досить актуальне для офіцерів – представників країн-членів НАТО. Головним критерієм оцінки якості навчання є вміння професійно діяти в реальних бойових ситуаціях, що неодноразово було доведено на практиці.

А. Сукермані, який представляє Норвезький університетський коледж оборони, стверджує, що підготовка до непередбачуваного повинна відігравати ключову роль у військовій освіті. Доречно ставити під сумнів традиційну освітню парадигму у військовій освіті, варто запроваджувати альтернативну перспективу їй. Як зазначає автор, військова освіта повинна складатися з трьох взаємопов'язаних компонентів: освіти, навчання та виховання [19].

Варто зауважити, що фундаментальним принципом сучасних форм цивільно-військових відносин і передумовою функціональної демократії є теорія Хантингтона, яка полягає в тому, що найбільш прийнятним способом політичного контролю в демократичних країнах є «об'єктивний цивільний контроль». З огляду на об'єктивний цивільний контроль,

Хантингтон розглядає політику та військову службу як дві різні та необмежені сфери знань. Відповідно до цих міркувань, особи, які отримали освіту в політиці, не повинні залучатися до військової сфери. З тієї ж причини політики повинні уникати вирішення питань, які потребують військової експертизи [13]. Однак зазначене не виключає, а, навпаки, передбачає отримання ними компетентностей, які дозволяють вільно орієнтуватися у своїй професійній діяльності за обраним напрямом.

Сьогодні передовою країною щодо кількості досліджень політичної компетентності громадян є США, адже саме ця країна вважається країною з розвинутою демократією, де з дитинства американці інтегруються в політику. Формуванню політичної компетентності приділяється значна увага ще на рівні початкової школи, що потім посилюється на всіх рівнях навчання, зокрема при отриманні вищої освіти. Окремі аспекти цього процесу знайшли ґрунтовне відображення в дослідженні В. Жуковського, присвяченого морально-етичному вихованню в історії американської школи. У роботі вказується, що в процесі формування їх життєвих компетентностей відбувається прищеплення їм таких цінностей, як свобода, демократія, права людини, толерантність (расова і національна) тощо [6].

Досвід країн-членів НАТО щодо навчання офіцерів доводить, що політичному аспекту формування їх інтегральної компетентності приділено значну увагу. Це є надзвичайно важливим, адже Північно-Атлантичний Альянс є міжнаціональним утворенням, і одним із його стратегічних завдань є формування в офіцерів навичок і спроможності до аналізу політичних подій, виявленню різного роду маніпуляцій, розуміння сутності міжнародних відносин тощо, що суттєво допомагає офіцеру в його професійній діяльності.

Слід підкреслити, що мотиваційна складова щодо формування політичної компетентності в майбутніх офіцерів залежить значною мірою від прагнення самої людини до саморозвитку та самовдосконалення. Політичний простір безперервно змінюється, розвиток інформаційно-комунікативних технологій породжує неконтрольований або спеціально упереджений інформаційний потік новин. Реалією стали кібератаки на сервери низки державних організацій у розвинених країнах, що стало проблемою для їх

національної безпеки тощо. Роль спеціально організованих інформаційних впливів постійно зростає й в окремих випадках спричиняє військові конфлікти. Це й зумовило позицію військового керівництва більшості провідних армій світу щодо поліпшення політичної компетентності офіцерського, сержантського і рядового складу збройних сил.

Список використаних джерел:

1. Бадрак В. Випробування на сумісність: Україна намагається «підлаштуватися» під стандарти НАТО / В. Бадрак // День. – 2006. – № 42 (2).
2. Березний А. Економічні наслідки розширення НАТО для України / А. Березний // Економічний часопис. XXI. – 2004. – № 11/12. – С. 14–17.
3. Бороховостов В. Оборонно-промисловий комплекс України: стан та можливі напрямки співробітництва з країнами заходу [Електронний ресурс] / В. Бороховостов. – Режим доступу : <http://www.niisp.gov.ua> (дата звернення: 02.5.2021).
4. Варга Д. Зв'язки України з НАТО: погляд з Угорщини / Д. Варга // Національна безпека і оборона. – 2000. – № 8. – С. 48–52.
5. Голопатюк Л. Військові аспекти співробітництва України з НАТО: стан і перспективи розвитку / Л. Голопатюк // Національна безпека і оборона. – 2004. – № 8. – С. 31–33.
6. Жуковський В. М. Морально-етичне виховання в історії американської школи / В. М. Жуковський. – Острого: [б. в.], 2002. – 428 с.
7. Міжнародна організація військової педагогіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://en.wikipedia.org/wiki/International_Association_of_Military_Pedagogy (дата звернення: 20.04.2021)
8. Про основи внутрішньої й зовнішньої політики : Закон України від 23 груд. 2014 р. № 35-VIII // Голос України. – 2014. – № 253.
9. Про основи національної безпеки : Закон України від 23 груд. 2014 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 22. – Ст. 816.
10. Про стратегічний оборонний бюлетень України [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 6 черв. 2016 р. № 240. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0006525-16> (дата звернення: 02.05.2021)
11. Сайт Міністерства оборони України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mil.gov.ua/news>. (дата звернення: 02.05.2021)
12. Субіна О. Забезпечення якості освіти при підготовці викладачів гуманітарних спеціальностей / О. Субіна // Вища школа. – 2015. – № 6. – С. 37–49.
13. Huntington Samuel P. Asker ve Devlet / Samuel P. Huntington. – Ankara : Türk Demokrasi Vakfı Yayınları, 1993. – 190 p.
14. Judith Loyd Yero. The Meaning of Education / Judith Loyd Yero. – New York, 2011. – 108 p.
15. Military Education : A Reference Handbook / Cynthia A. Watson. (Contemporary military,

Перспективи подальших досліджень

Враховуючи суспільно-політичну ситуацію, що склалася в нашій державі, дослідження процесів формування політичної компетентності в майбутніх офіцерів у зарубіжних країнах набуває важливого значення в контексті вивчення механізмів її формування під час професійного навчання у ВВНЗ України.

strategic, and security issues) Military education-United States-Handbooks, manuals, etc. 1.

16. Price D. Invited NATO members' progress on military reforms / D. Price ; NATO Parliamentary Assembly, Sub-Committee on Future Security and Defence Capabilities, Draft report. – P. 12.

17. Reference Curriculum Generic officer Professional Military Education // Strategic training and education programs Canadian defence Academy. – Kingston, 2015. – 97 p.

18. Joshua J. Jackson Military Training and Personality. Trait Development Does the Military Make the Man, or Does the Man Make the Military / Joshua J. Jackson. – 2011. – 19 p.

19. Military Education Reconsidered: A Postmodern Update // Journal of Philosophy of Education. – 2016. – Vol. 50, № 10.

Reference:

1. Badrak, V 2006, 'Vyprobuvannia na sumisnist: Ukraina namahaietsia pidlashtuvatysia pid standarty NATO'[Compatibility tests: Ukraine is trying to "adapt" to NATO standards], Den, no. 42 (2), pp. 5-12.
2. Bereznyi, A 2004, 'Ekonomichni naslidky rozshyrennia NATO dlia Ukrainy'[Economic implications of NATO enlargement for Ukraine], Ekonomichniy chasopys. XX, no. 11-12, pp. 14-17.
3. Borokhovostov, V 2004, Oboronno-promyslovyy kompleks Ukrainy: stan ta mozlyvi napriamky spivrobitnytstva z krainamy zakhodu, [Defense-industrial complex of Ukraine: state and possible directions of cooperation with Western countries] viewed 02.05.2021, <<http://www.niisp.gov.ua>>.
4. Varha, D 2000, 'Zv'iazky Ukrainy z NATO: pohliad z Uhors'hyny'[Ukraine's relations with NATO: a view from Hungary], Natsionalna bezpeka i oborona, no. 8, pp. 48-52.
5. Holopatiuk, L 2004, 'Viiskovi aspekty spivrobitnytstva Ukrainy z NATO: stan i perspektyvy rozvytku'[Military aspects of Ukraine's cooperation with NATO: state and prospects of development], Natsionalna bezpeka i oborona, no. 8, pp. 31-33.
6. Zhukovskyy, VM 2002, Moralno-etychne vykhovannia v istorii amerykanskoj shkoly, [Moral and ethical education in the history of the American school] Ostroh.
7. Mizhnarodna orhanizatsiia voiennoi pedahohiky [International Organization of Military Pedagogy] 2019, viewed 20.04.2021, <https://en.wikipedia.org/wiki/International_Association_of_Military_Pedagogy>.

8. Verkhovna Rada Ukrainy 2014, 'Zakon Ukrainy Pro osnovy vnutrishnoi y zovnishnoi polityky vid 23 hrudnia 2014 roku no. 35-VIII' [On the basics of domestic and foreign policy: Law of Ukraine of 23 December. 2014], Holos Ukrainy, № 253, pp. 25-37.

9. Verkhovna Rada Ukrainy 2014, 'Zakon Ukrainy Pro osnovy natsionalnoi bezpeky vid 23 hrudnia 2014 roku, [On the basics of national security: Law of Ukraine of 23 December. 2014] Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, no. 22, art. 816.

10. Prezydent Ukrainy 2016, Ukaz Pro stratehichniy oboronniy biuletyn Ukrainy [About the Strategic Defense Bulletin of Ukraine] vid 6 chervnia 2016 roku no. 240, viewed 02.05.2021, <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0006525-16>>.

11. Sait Ministerstva oborony Ukrainy [Website of the Ministry of Defense of Ukraine] n.d., viewed 02.05.2021, <<http://www.mil.gov.ua/news>>.

12. Subina, O 2015, 'Zabezpechennia yakosti osvity pry pidhotovtsi vykladachiv humanitarnykh spetsialnostei' [Ensuring the quality of education in the

training of teachers of humanities], Vyscha shkola, no. 6 (131), pp. 37-49.

13. Huntington, SP 1993, Asker ve Devlet, Türk Demokrasi Vakfi Yayınları, Ankara.

14. Yero, JL 2011, The Meaning of Education.

15. Watson, CA n.d., Military Education A Reference Handbook (Contemporary military, strategic, and security issues).

16. Price, D n.d., Invited NATO members progress on military reforms, NATO Parliamentary Assembly, Sub-Committee on Future Security and Defence Capabilities.

17. Canadian Defence Academy 2015, Reference Curriculum Generic officer Professional Military Education. Strategic training and education programs, Kingston.

18. Jackson, JJ 2011, Military Training and Personality. Trait Development Does the Military Make the Man, or Does the Man Make the Military.

19. 'Military Education Reconsidered: A Postmoder Update' 2016, Journal of Philosophy of Education, no. 10, vol. 50, pp. 19-24.

Стаття надійшла до редакції 25.05.2021 р.